

PREHISTORISCHE VONDSTEN TE NEERHAREN-REKEM

Van 15 april tot 31 juli 1982 werd het systematisch onderzoek rond de Romeinse villa op de grens van de vroegere gemeenten Neerharen en Rekem (thans Lanaken) voortgezet (*Arch. Belg.*, 238, 37-41, en 247, 70-74). Na het beëindigen van de zone op het grondgebied van Neerharen, door de uitbating van een grind-groeve bedreigd, werden de aanpalende percelen op Rekem aangepakt. Over geheel de onderzochte sector, samen ca. 5.600 m², lagen opnieuw talrijke vondsten en structuren uit verschillende perioden verspreid, van de steentijd tot de middeleeuwen¹⁰).

De oudste vondsten bestaan uit lithisch materiaal; het zijn hoofdzakelijk klingen en afslagen, enkele kernen en geretoucheerde werktuigen. De omstandigheden lieten echter niet toe een aan deze periode aangepaste opgraving uit te voeren. Uit het recente onderzoek dat in de onmiddellijke omgeving door de K.U.L. werd uitgevoerd, bleek immers dat de Mesolithische haard en het errond verspreide lithische materiaal, door C14-analyse rond 9.170 ± 100 B.P. gedateerd, onder duinzanden bedolven lagen (R. LAUWERS-P. M. VERMEERSCH, Un site du Mésolithique ancien à Neerharen - De Kip, *Studia Praeh. Belg.* 1, 1982, 15-52). Als voornaamste vondst uit deze periode kan een voorwerp uit grofkorrelige zandsteen vermeld worden (fig. 15). Het stuk is nagenoeg volledig (l. : 11,2 cm) en vertoont op de vlakke bovenzijde een halfronde groef van ca. 1 cm breedte. Algemeen wordt aanvaard dat dergelijke voorwerpen gebruikt werden om pijlschachten glad te schuren.

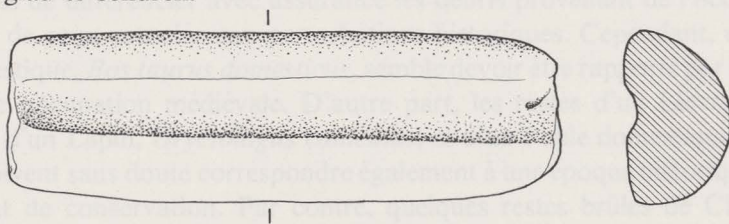

Fig. 15. Mesolithisch voorwerp. S. 2/3.

Het overige lithische materiaal is Neolithisch. Een toewijzing aan o.m. de Bandkeramische cultuur, waarvan vroeger reeds vondsten op dit site gemeld werden (*Arch. Belg.*, 213, 58-62), lijkt zeer waarschijnlijk. Een fragment van een gepolijste bijl uit grijze vuursteen stamt daarentegen uit het Midden-Neolithicum.

Op het perceel nr. 1209 d-e (Rekem, Sie B) werden nog 29 brandgraven van het urnenveld aangetroffen. Zij liggen aan de Zuidwestrand van dit zeer uitgestrekte grafveld waarvan de meest noordelijke vondsten in 1955-1956 en vroeger op meer dan 220 m afstand geborgen werden, terwijl de laatste graven in tegen-

¹⁰ Wij wensen het gemeentebestuur van Lanaken, de H. L. Janssen en de werkgroep Archeologie van de Philips van Horne Scholengemeenschap van Weert (NI) te danken voor hun kostbare medewerking.

overgestelde richting nog 85 m meer naar het zuiden gevonden werden. Tegenover de vroegere vondsten (*Arch. Belg.*, 227) kunnen enkele opmerkelijke verschillen genoteerd worden. Zo zijn 17 van de 29 bijzettingen eenvoudige beendergraven, waarbij de crematieresten zonder bijgaven in een kuiltje werden gedeponeerd. In het noordelijk deel van de dodenakker waren dergelijke graven daarentegen zeer zeldzaam. Verder zijn er drie beendergraven die slechts enkele scherven bevatten en één kuiltje waarin tussen de verbrande beenderen een klein cilindervormig bakje was neergezet. In twee graven was de urn omgekeerd op de crematieresten geplaatst. De overige zes zijn normale bijzettingen in een urn.

Ook het aardewerk onderscheidt zich grotendeels van de vroegere vondsten. Zo zijn twee volledige urnen, de bovenste helft van een derde exemplaar, een bodem en scherven uit nog twee graven te vermelden, die vervaardigd zijn uit grove, vrij slecht gebakken klei, bruin tot bruinrood gekleurd en met veel dikke kwartskorrels verschaald. Van het exemplaar figuur 16, 3 is de buitenwand min of meer geglad. De wanden der overige potten zijn echter summier met de hand

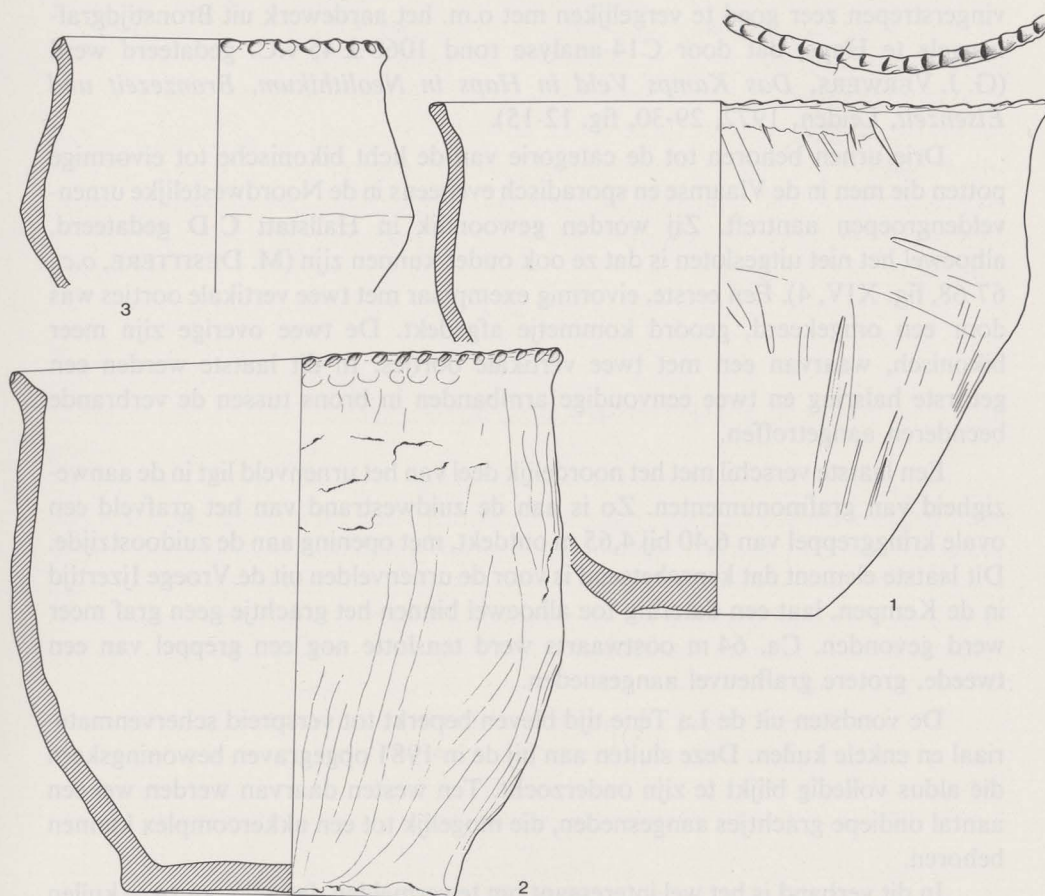

Fig. 16. Drie grafurnen uit de Late Bronstijd. S. 1/4.

geeffend, waarbij duidelijk verticale vingerstrepen zichtbaar zijn. Bij het exemplaar figuur 16, 1 gebeurde dit met een puntig instrument, mogelijk een stokje : verticale strepen zijn zichtbaar op de wand, schuine strepen op de schouder. De randen van de drie best bewaarde urnen zijn met vingerspitsindrukken of inkervingen versierd. Deze grofwandige kook- of voorraadpotten, die vroeger meermaals met Harpstedt-urnen verward werden, zijn afgeleid van een grondvorm uit de klassieke Urnenveldenkultuur. In de Hallstatt A periode zijn ze nog duidelijk bikonisch, terwijl de latere exemplaren uit Hallstatt C-D een meer afgerond, S-vormig profiel aannemen, dat wij op onze potten aantreffen. De nog goed merkbare schuine rand van het exemplaar figuur 16, 2 kan op een iets vroegere datum wijzen (M. DESITTERE, *De Urnenveldenkultuur in het gebied tussen Neder-Rijn en Noordzee*, Brugge, 1968, 21, 38-39 en 68-69; fig. I, 3, V, 1, XI, 2 en XIV, 5; cf. *Helinium*, 7, 1967, 260-271). De techniek waarin onze potten vervaardigd zijn, maakt een datering in de Bronstijd zeer waarschijnlijk. Zo zijn de grove klei, de talrijke dikke kwartskorrels die bij het bakken kleine barstjes veroorzaakten, en de vingerstrepen zeer goed te vergelijken met o.m. het aardewerk uit Bronstijdgrafheuvels te Haps, dat door C14-analyse rond 1060 ± 45 v.C. gedateerd werd (G. J. VERWERS, *Das Kamps Veld in Haps in Neolithikum, Bronzezeit und Eisenzeit*, Leiden, 1972, 29-30, fig. 12-15).

Drie urnen behoren tot de categorie van de licht bikonische tot eivormige potten die men in de Vlaamse en sporadisch eveneens in de Noordwestelijke urnenveldengroepen aantreft. Zij worden gewoonlijk in Hallstatt C-D gedateerd, alhoewel het niet uitgesloten is dat ze ook ouder kunnen zijn (M. DESITTERE, *o.c.*, 67-68, fig. XIV, 4). Een eerste, eivormig exemplaar met twee verticale oortjes was door een omgekeerd, geoord kommetje afgedekt. De twee overige zijn meer bikonisch, waarvan een met twee verticale oortjes. In dit laatste werden een getorste halsring en twee eenvoudige armbanden in brons tussen de verbrande beenderen aangetroffen.

Een laatste verschil met het noordelijk deel van het urnenveld ligt in de aanwezigheid van grafmonumenten. Zo is aan de zuidwestrand van het grafveld een ovale kringgreppel van 6,40 bij 4,65 m ontdekt, met opening aan de zuidoostzijde. Dit laatste element dat kenschetsend is voor de urnenvelden uit de Vroege IJzertijd in de Kempen, laat een datering toe alhoewel binnen het grachtje geen graf meer werd gevonden. Ca. 64 m oostwaarts werd tenslotte nog een greppel van een tweede, grotere grafheuvel aangesneden.

De vondsten uit de La Tène-tijd bleven beperkt tot verspreid schervenmateriaal en enkele kuilen. Deze sluiten aan bij de in 1981 opgegraven bewoningskern die aldus volledig blijkt te zijn onderzocht. Ten westen daarvan werden wel een aantal ondiepe grachtjes aangesneden, die mogelijk tot een akkercomplex kunnen behoren.

In dit verband is het wel interessant om te vermelden dat wij voor twee kuilen uit deze IJzertijd-nederzetting reeds beschikken over de resultaten van het onder-

zoek naar verkoolde zaden en vruchten, dat door de H. N. Roymans aan het I.P.P. te Amsterdam wordt uitgevoerd. Het eerste monster is afkomstig uit een kleine silo, waarvan de bodem met een compacte laag verkoolde graankorrels bedekt was, en werd door C14-analyse gedateerd van 2435 ± 35 B.P. (GrN-11225). Het blijkt voor 81 % uit *Triticum dicoccum* (emmer) te bestaan, met daarnaast kleine hoeveelheden *Triticum monococcum* (eenkoorn 4,4 %), *Hordeum vulgare* (gerst 5,5 %) en *Avena sp.* (mogelijk kultuurhaver 9,1 %). Een tweede, nog niet gedateerd monster bevatte daarentegen een nagenoeg gelijke hoeveelheid emmer (51,5 %) en gerst (46,5 %), samen met slechts 1 % eenkoorn en 1 % erwtachtige vruchten (*Pisum Sativum*). Dit onderzoek verschaft zeer interessante gegevens betreffende de verbouwde gewassen en hun opslag en consumptie, die hopelijk door gelijkaardige informatie voor de latere perioden zal kunnen aangevuld worden.

G. DE BOE